

JEDEN ROK S KORONA- VIREM

Univerzity se otevřely nové možnosti
a posílila její třetí role

Covid-19. Pandemie. Nouzový stav. Už více než rok čeká Západočeská univerzita v Plzni na návrat do starých kolejí běžné kontaktní výuky, ke které studenti ani pedagogové nepotřebovali stabilní připojení k internetu, webkamery, sluchátka, mimořádnou pozornost a trpělivost. Je ale vůbec možné se k takové výuce vrátit? Ať chceme, nebo ne, zkušenost, kterou si vysoké školy od března 2020 procházejí, jejich fungování do budoucna zkrátka poznamená. Nemusí to ovšem být jen v negativním smyslu.

téma

text: **Pavel Korelus**
foto: **Sergey Lelyukh**

Kontaktní výuku na ZČU zrušilo ve středu 11. března nařízení ministerstva zdravotnictví s tím, že pokud to lze, je možné zavést výuku na dálku. Škola jako by vstoupila na neprobádané území, v němž se lze pohybovat jen podle stále se měnících instrukcí.

O měsíc později byl na dohled konec letního semestru a vláda 20. dubna zmírnila opatření pro studenty posledních ročníků, mohli v maximálně pětičlenných skupinách navštěvovat konzultace a skládat zkoušky, 27. dubna se zmírnění začalo týkat i ostatních studentů. Od 11. května se studenti mohli dobrovolně účastnit prezenční výuky až v patnáctičlenných skupinách a rektor Miroslav Holeček se nechal slyšet, že zmírnění „přineslo nové možnosti a zjednodušilo situaci, abychom studentům mohli poskytnout vhodné podmínky pro splnění jednotlivých předmětů a postup do dalšího ročníku či řádné ukončení studia“. Mimořádná opatření omezující počet studentů při výuce skončila 22. června, akademický rok 2019/2020 31. srpna.

Řekněte, jaké to bylo

Jak si s tímto nestandardním semestrem poradili studenti a učitelé ZČU? Prozradil to celouniverzitní dotazník, který vyplňovali v létě. Výsledky například ukázaly, že podle studentů výuka na dálku většinou probíhala a hodnotili ji pozitivně. Řada studentů rozuměla internetem přenášenému výkladu stejně nebo ještě lépe

než v běžném režimu, práce s nástroji na dálku se jim většinou dařila a studiem strávili v průměru 18,3 hodiny týdně, tedy o 1,3 hodiny méně než v běžném režimu.

Většina učitelů se dle dotazníku stavěla k začlenění výuky na dálku do klasické výuky pozitivně, případně neutrálně a kvůli specifické povaze předmětů ji hodnotili jako problematictější na fakultách strojní, zdravotnických studií a pedagogické. ZČU plánovala výstupy zohlednit v praxi akademického roku 2020/2021, který se blíží.

Začátek a hned zákaz

Aktuální akademický rok ještě začal, jak měl. Studenti nastoupili 21. září v rouškách do školy. Pouhý den nato se ovšem vedení univerzity dozvědělo, že se vše musí už 23. září vrátit do omezeného režimu nouzové distanční výuky. Oproti jaru navíc přibyla další skupina lidí, jichž se opatření dotklo – prváci, kteří si nestačili novou školu vlastně ani prohlédnout.

„Téměř čtyři tisíce nově nastupujících studentů nemají možnost absolvovat na ZČU ani jeden týden, kdy by se mohli alespoň lehce s novým prostředím seznámit. Pokoušel jsem se včera vyjednat pro studenty prvních ročníků alespoň malou výjimku, ale bezvýsledně,“ konstatoval rektor den před uzavřením.

Online studenti

Opatření mělo původně trvat jen měsíc, nicméně trvalo celý zimní semestr a trvá dál. A prváci? „Já jsem počítala s tím, že dříve nebo později nám školu zavrou, samozřejmě jsem nečekala, že v ní strávím jen dva dny a poznám se vším všudy asi tři učitele. Myslím, že jsme přišli o ty nejdůležitější momenty toho nového vysokoškolského života, o kterém tak často slyšíme od našich vrstevníků,“ míní Lucie Plecítá, studentka Obecných dějin na Fakultě filozofické.

Technologie tak studentům kromě výuky nahradila i jejich běžný kontakt. „Před zkouškami jsme se začali bavit alespoň přes sociální síť a poté jsme se chvíli viděli a povídali si na zkouškách. Mnohé učitele jsme také viděli poprvé na zkoušce a jejich přístup byl maximálně profesionální a ve všem nám vyšli vstříc,“ říká dívka, která ale zná také několik studentek, jež kvůli distanční výuce školu nechaly: „Kamarádka měla problém s pochopením matematických úkonů, a jelikož je studentů na jejím oboru mnohem víc než v mojí třídě, nezačali se mezi sebou tak bavit a neměla koho požádat o pomoc.“

V nové situaci se ocitli i studenti, kteří školu naopak končí. Třeba pro Lukáše Veszprémiho, studenta 5. ročníku Průmyslového inženýrství a managementu Fakulty

ZČU

téma

7

strojní, je letošní závěrečný ročník úplně jiný, než když uzavíral bakalářské studium. Má to výhody i nevýhody. „Pro mě je důležitá osobní účast na přednáškách nebo cvičeních, a to hlavně kvůli soustředění se na učivo, lepšímu pochopení i porozumění. Naopak konzultace na dálku jsou velice praktické hlavně během zkouškového období, kdy ve škole nejsme pravidelně během týdne. Je to velká výhoda, stejně jako to, že strávíme více času doma, protože nemusíme cestovat do školy. Já osobně si ale nedovedu představit, že by univerzita takhle fungovala dál,“ říká.

Budeme hledat rovnováhu

Podle prorektorky pro studijní a pedagogické záležitosti Blanky Šedivé se tento zcela jiný akademický rok do těch příštích určitě otiskne. „Moji studenti například říkali, že je dobré, že teď mají přednášky na internetu a mohou si je poslechnout ještě jednou. Dá se proto očekávat, že budou materiály pro samostudium vyžadovat i po návratu ke kontaktní výuce, a bude zajímavé sledovat, jestli díky tomu nebudou mít větší studijní úspěšnost,“ říká.

Zároveň však prorektorka upozorňuje, že se univerzita nebude chtít dostat do situace, kdy by fungovala ve velké míře online a vyučujícím odešla možnost kontaktu se studenty. „Teď jsme tedy zjistili, co zvládneme my a co zvládnou studenti, a budeme nastavovat mantinely a hledat rovnováhu mezi dvěma extrémními stavy. Třeba u studijních programů, které vyžadují praktickou dovednost, ať už obsluhu měřicího stroje, nebo tělocvik, to bez osobního kontaktu nepůjde.“

A na budoucnosti výuky se může podepsat i stav české ekonomiky, které pandemie a nouzový stav zasadil ránu. „Studenti se možná budou dostávat do problémů při spolupráci s praxí. Pokud budou mít firmy ekonomické problémy, mohou studenti hůře shánět témata a podklady pro bakalářské nebo diplomové práce. Příští rok nás to může doběhnout,“ míní prorektorka.

Technologie otevrou školu všem

Až výjimečný pandemický stav skončí a školy, žáci a studenti budou chtít distanční výuku využívat více než před ním, nač by se mělo myslet? V čem pokračovat a v čem se poučit, aby se distanční výuka přirozeně skloubila s prezenční?

Podle Lucie Rohlíkové, vedoucí odboru Kvalita, pod který patří i oddělení koncepce celoživotního a distančního vzdělávání, mohli v době nouzové distanční výuky všichni vyučující i studenti poznat možnosti i limity

využití technologií ve vzdělávání. „Téma, které řadu let nebylo dostatečně atraktivní, aby způsobilo revoluci v přístupu k výuce na vysoké škole, se nyní dostalo do popředí zájmu všech. Já pevně věřím, že do budoucna přetrvá pozitivní uvědomění si, že technologie mohou otevírat vysokou školu zájemcům o studium, kteří mají z různých důvodů znesnadněnou prezenční výuku, novým cílovým skupinám i zahraničním studentům,“ říká. „Důležitou zkušeností je, že je potřeba kontinuálně rozvíjet zázemí v platformách pro distanční řízení výuky a komunikaci se studenty, pořizovat záznamy přednášek a dalších aktivit, věnovat pozornost vytváření multimediálních studijních materiálů a podobně. Z hlediska akademických pracovníků je pak potřeba průběžně sledovat dění na poli využívání technologií ve vzdělávání a celoživotně se vzdělávat v používání adekvátních nástrojů, které jsou k dispozici,“ dodává Lucie Rohlíková.

Silnější třetí role

Na pandemické zkušenosti, již školství podstupuje, ale můžeme kromě posunu k modernější výuce najít i další pozitivní věc. Posílila totiž pozici vysokých škol ve společnosti, když je ukázala jako velmi schopné autory i partnery různých řešení, jako vítanou pomoc i hnací motor. Na Západočeské univerzitě se do boje s koronavirem zapojují studenti i zaměstnanci a je to ukázkový příklad takzvané třetí role univerzit. První rolí je vzdělávání, druhou věda a výzkum a třetí rolí právě protínání akademické půdy s veřejností.

Studenti Fakulty zdravotnických studií nečekali na vyhlášení pracovní povinnosti, okamžitě po vypuknutí krize vyslyšeli výzvu Fakultní nemocnice Plzeň a nastoupili jako dobrovolné posily tamního zdravotnického personálu. Podobně zareagovali studenti Fakulty pedagogické, kteří začali čím dál více zatíženým zaměstnancům nemocnic hlídat děti. Na Fakultě pedagogické později vznikla iniciativa Pomáháme v Plzeňském kraji, která prostřednictvím veřejné facebookové skupiny začala propojovat dobrovolníky s rodiči, neziskovými organizacemi a dalšími institucemi i jednotlivci. Skupina je stále aktivní, má přes 1,1 tisíce členů a na výzvy reagují studenti z ostatních fakult i veřejnost.

A že se mohou do pomoci ostatním zapojit také múzy, doložili studenti Sutnarky neboli Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara. V ateliérech Průmyslový design a Design modelling se měli během zimního semestru původně věnovat designu pro seniory, nicméně

pandemie přinesla zákaz návštěv v domovech, a tak se studenti rozhodli seniory před Vánoci potěšit jinak. Navrhli pro ně speciální vykrajovátka perníčků a napekli vánoční cukroví.

Pro celou republiku

Stejně jako studenti se ovšem činí i zaměstnanci. Učitelům z celé republiky například hned v počátku krize podali pomocnou ruku didaktici oddělení Celoživotní a distanční vzdělávání, když připravili s ministerstvem školství podpůrné materiály pro zajištění online výuky a ve spolupráci s Fakultou pedagogickou desatero zásad, kterých se při online výuce držet. Celorepublikový dosah mají také další zaměstnanecké projekty. Fakulta elektrotechnická se podílela na vývoji respirátoru CIIRC RP95 Českého vysokého učení technického. Kybernetici z Fakulty aplikovaných věd společně s firmou SpeechTech rozšířili službu online titulkování živě vysílaných pořadů České televize o denní zpravodajství kanálu ČT24 nebo výukový pořad Škola doma, aby

se k divákům se sluchovým handicapem dostávalo co nejvíce důležitých informací. Výzkumníci z centra Nové technologie zase propagovali používání termovizních kamer u vstupů do nemocnic, úřadů nebo ve školách, na ZČU se vyráběly ochranné štíty pro pracovníky plzeňských městských organizací i zdravotníky v Karlovarském kraji a velký zájem vzbudil úspěšný projekt stojánků na choulostivé vakcíny proti nemoci covid-19, o nichž se dočtete na jiné straně tohoto časopisu.

Na závěr jeden příklad, jak může pomoci i úplně prázdná učebna. Když Centrum informatizace a výpočetní techniky ZČU poskytlo volný výpočetní výkon náhle osiřelých počítačů projektu Folding@Home vědců z americké Stanfordovy univerzity, kteří začali hledat lék na covid-19, nepotřebovaly počítače ani studenty, ani zaměstnance. Tiše samy pomáhaly a navíc inspirovaly řadu dalších lidí, kteří do Folding@Home zapojili i ty své. Všem studentům i zaměstnancům Západočeské univerzity, kteří během pandemie jakkoliv pomáhají, děkujeme! ●

